

РЕЛІГІЙНА КАРТИНА СВІТУ «СЕРЕДНЬОВІЧНОГО УКРАЇНЦЯ»

У статті розкрито особливості релігійної картини світу «середньовічного українця», схарактеризовано суперечності, викликані зміною релігії. Обґрунтовано причини та наслідки прийняття християнства як державної релігії у Київській Русі. Розкрито суть феномену двовір'я у світогляді середньовічної людини.

Ключові слова: картина світу, релігійна картина світу, світогляд, язичництво, християнство.

Постановка проблеми. Поняття «картина світу» фігурує у різних галузях знань – психології, етнології, лінгвістиці, психолінгвістиці, етнопсихології та ін., однак і досі немає його однозначного, чіткого визначення. Насамперед, це пояснюється масштабністю цього феномену, складністю його структури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проводяться окремі дослідження, які стосуються механізмів побудови картини світу (І. Андреева, М. Джонсон), психологічної картини світу (Г. Киреев, Е. Фром), мовної картини світу (В. Даниленко, А.Залізняк), образу світу (О. Леонтьев, С. Смирнов). Останнім часом активізувалися пошуки універсального визначення картини світу, яке б задовольняло наукові пошуки різних галузей знань, підсумовуються наукові розвідки з цього напрямку (Л. Бузунова, Є. Щербань, Б. Щербань).

Є. Щербань, спираючись на психолінгвістичний підхід до трактування поняття, за яким родовим типом картин світу вважається концептуальна, розщеплює її на цілий ряд «вужчих», спеціальних картин світу – наївну, наукову, релігійну, культурну, мовну та ін. Усі вони існують у тісному взаємозв'язку, підтримуючи, доповнюючи, підсилюючи одна одну. Дослідник стверджує: «Завдяки їх розмежуванню можна віднайти провідний спосіб переживання свого існування людиною. Відрізняються різні типи за орієнтирами, завдяки яким людина формує адекватну (з погляду її картини світу) поведінку – реакцію на навколишній та власний внутрішній світ» [11, с.1]. Видові, спеціальні картини світу, як і, власне, концептуальна, потребують спеціального вивчення, зокрема, і в історичному зрізі. Так, цілком доцільним видається дослідження релігійної картини світу українця через призму найбільш глобального релігійного перелому в нашій історії – перехід від язичництва до християнства, що спричинило глибоку колізію у свідомості людей та призвело до виникнення феномену двовір'я.

Виклад основного матеріалу дослідження. Релігійна картина світу виконує світоглядну функцію, «базуючись не на наукових знаннях, а на визнанні іншої дійсності поза межами чуттєвого сприймання» [11, с.1]. Картина світу пізнається як комплекс певних внутрішніх переживань, відчуттів, на які накладаються особистісні смисли, тому образи навколишнього світу постають в індивідуальній інтерпретації суб'єкта. Що ж до релігійної картини світу – то тут, у силу безапеляційного дотримання чітких прописних істин, системи правил, які диктуються тією чи іншою

релігією, можна говорити про спільну релігійну світоглядну вісь, релігійну картину цілої епохи.

Досить поширеною у наукових колах є думка, що прийняття християнства Київською Руссю було явищем вкрай необхідним та неминучим, оскільки язичництво вже вичерпало себе, виникла потреба в нових світоглядних орієнтирах. Такі орієнтири нібито змогло дати християнство, яке принесло нову систему уявлень і приєднало слов'ян до світової християнської спільноти. Однак і досі залишається відкритим ряд питань: чи справді язичництво як світоглядний напрям у X столітті вичерпало себе? Чому саме християнство стало «ідеальною» релігією, здатною дати відповіді на всі запитання середньовічної людини? Чи потребувало населення Київської Русі таких різких світоглядних змін?

Дослідники цього напрямку по-різному трактують причини релігійних змін у Київській Русі. І. Чупін [10], в контексті історії поширення християнства на території Київської Русі, говорить про наявність так званого «викривленого» світогляду, який сформувався у людей під впливом «тваринного» страху перед могутністю природних стихій. Дослідник стверджує, що багатобожжя призвело до втрати цілісності, системності людського світогляду, розщеплення на цілий ряд залежностей. Натомість християнство систематизувало уявлення людини про навколишній світ, дало відповіді на всі існуючі запитання в площині «людина – природа», створило «єдино правильну» модель поведінки, наповнило людське життя «високим смислом», вивело з темряви язичництва на «шлях істинний». І. Чупін переконує, що зміна релігії у середньовічній Київській Русі була вимушеною необхідністю, оскільки язичництво на той час уже вичерпало себе і не могло задовольнити усі світоглядні потреби людства.

О. Рапов [6], досліджуючи умови поширення християнства на території Київської русі, визнає той факт, що Київська Русь до цього часу уже майже два століття існувала як могутня язичницька держава, добре znana у Європі і світі: «В центрі православної Візантійської імперії – Царгороді (Константинополі) – ідол слов'янського Перуна був ніби дипломатичним покровителем руських князів, бояр і купців; біля його підніжжя священною клятвою на зброї скріплювались договори двох держав» [6, с. 3]. Разом із тим він наполягає на тому, що прийняття християнства як державної релігії у Київській Русі було виключно позитивним явищем, оскільки забороняло існуючі

раніше «варварські» звичаї, пов'язані, головним чином, із людським жертвоприношенням. Крім того, язичницький світогляд, на думку дослідника, впливав на статус Київської Русі в європейському оточенні. Річ у тім, що європейські правителі-християни часто не хотіли поєднуватись родинними зв'язками з руськими князями-язичниками. Це могло стати суттєвою перешкодою у веденні зовнішньої політики, оскільки в ті часи шлюби, укладені між владними представниками різних країн ставали основою міцних політичних та культурних міждержавних зв'язків, гарантом мирного співіснування, основою військових союзів.

Український медієвіст П. Білоус вступає у наукову дискусію з істориками релігії і наводить ряд сентенцій, які пояснюють причини прийняття християнства. Дослідник доводить, що язичництво наприкінці першого тисячоліття на східно-слов'янських теренах не перебувало в кризовому стані: «Як же пояснити дотеперішню живучість давніх уявлень, міфів, культурних та поетичних кодів?» [6, с. 173-174]. А причиною релігійних змін називає політичну стратегію княжої верхівки: «Це один із засобів боротьби загарбника із туземним населенням, а не просвітництво» [6 с. 173].

Феодална система потребувала покори та послуху від населення, силові методи стали малоефективними. Задля збереження контролю над багаточисельним і досить строкатим населенням Київської Русі було прийняте рішення про зміну державної релігії. Нова релігія мала слугувати новою державною ідеологією. Нова релігія мала слугувати новою державною ідеологією: «у соціально-економічному сенсі християнство вдало накладалося на зусилля руської військової еліти зібрати до купи місцеві етноси і підпорядкувати їх монархічному єдиноначалю; структурувати господарське життя за принципом економічної покори володарю, чії вимоги до черні мали б ґрунтуватися не на «страхові зброї», а на «страхові Божому». Визнання, що земне життя неминуче сповнене мук, а тяжка праця – покарання за первородний гріх, змінювало ставлення до матеріальних цінностей, диктувало відторгнення від них, хоч і на користь феодалів, які котрі зосереджували ті цінності у своїх руках, на «законній» підставі: така «воля Бога» [1, с. 178].

Оскільки ніякої кризи свідомості у язичницького люду у той час не було, то нова віра впроваджувалась далеко не демократичним, насильницьким методом. Часто внутрішнє несприйняття нової релігії прибічниками язичництва виливалося у різноманітні форми зовнішнього супротиву. Втім, усі спроби відкритого відстоювання права на збереження «батьківської» релігії, як правило, закінчувалися миттєвою розпратою новоспечених «просвітників» над «темними» і від того «глибоко нещасними» невігласами: «Гуманні християни» вішали язичників на деревах, рубали обеззброєних людей сокирами,

спалювали язичницьких волхвів на багаттях. Підлягали знищенню ті твори, які містили яку-небудь інформацію про минулі вірування східних слов'ян» [6, с. 30].

Та поряд із фізичними розправами ідеологи християнства активно застосовували різноманітні методи впливу на морально-психологічну сферу русичів. У «Повісті врем'яних літ» зафіксовано кілька таких методів. Так, наприклад, напередодні хрещення київського люду князь Володимир вчинив жорстоку показову виставу, кульмінацією якої стало знищення усіх язичницьких кумирів – дерев'яних ідолів. На очах у всіх киян – від старого до малого – були спалені та порубані дерев'яні ідоли, яким іще вчора поклонялися, на яких молилися. На очах у людей знищували символи їхньої віри, руйнували усталені роками погляди на світ, поселяли в думках та душах відчай та страх перед завтрашнім днем. Наступним кроком щойно охрещеного князя стала розправа над головним божеством язичницького пантеону. Ідола Перуна він наказує прив'язати до кінського хвоста та волочити з гори, на якій він до цього часу займав видне та почесне місце. Після цього дерев'яного ідола вкидають до Дніпра, пускають за течією, контролюють, щоб не пристав до берега там, де є пороги і під страхом смерті забороняють людям виловлювати його з ріки. (У літописі сказано, що люди оплакували своїх кумирів, важко переживали приниження тих, кому вони ще вчора довіряли свої долі – К.М).

Для того, щоб основні засади нової релігії міцно закріпилися у суспільній свідомості, князь Володимир вирішує виховати нове покоління русичів – істинних християн, які житимуть за релігійними законами і нестимуть світло християнства у народну темінь. Він проводить масові хрещення у селах та містах Київської Русі, будує храми, посилає своїх людей забирати дітей із сімей і навчати їх церковної книжної грамоти. При цьому матері плакали за своїми дітьми, «як за мертвими», оскільки віддавали їх у релігійну невідомість.

Тому, попри широкий спектр методів впливу «хрестителів» на релігійну свідомість жителів Київської Русі, язичництво добровільно не поступалося християнству: «Незважаючи на те, що ця релігія (християнство – К. М.) набула статусу державної, все-таки в суспільстві зберігалися дохристиянські (т. з. язичницькі) погляди. Християнство часто розглядалось як щось формальне, а «віра батьків» була чимось суттєвим» [8, с. 360]. Люди продовжували вперто дотримуватись батьківських звичаїв та традицій, шанували давні культу (землі, роду тощо), що згодом призвело до виникнення так званого «феномену двовір'я» у свідомості давніх українців. Ми розділяємо думку П. Білоуса про те, що «державна підтримка християнства, насильницьке його впровадження призвели до того, що був перерваний природний духовний і культурний розвиток східнослов'янських етносів, зібраних у державу Русь.

Наслідки цього «історичного свавілля» з часом згадалися, трансформувалися у двовір'я, але за терміном «двовір'я» проглядає не тільки відпочаткове небажання прийняти чужу віру як свою, а драматична колізія духовного світу українця, який роздвоївся, розпався на одвічно язичницьке і на вимушено прийняте християнське» [1, с. 180].

Аби зрозуміти суть та глибину світоглядного конфлікту середньовічного українця, слід розглянути особливості обох релігійних напрямів (християнства і язичництва), які формували погляди давньої людини на світ, визначали систему моральних цінностей, врешті-решт, виводили формулу існування – сенс життя.

Спостерігаючи за навколишнім, середньовічна людина помічала, що природа не статична – зранку світить сонце, а на вечір небо затягує хмарами і починає іти дощ. Сьогодні дощ рівний, тихий, він приносить життєдайну вологу, обіцяє гарний урожай, а вже завтра може залити усе, що рослини довгою та копіткою працею. Чорні снігові хмари приносять холод і темін, сильний вітер руйнує житло, натомість ясне сонце та безхмарне небо є ознакою безпеки та комфорту, гарантом щедрого урожаю. Людина старалася прихилити до себе «вищі сили», задовбитися їх, заручитися їхньою підтримкою у всіх своїх справах, більше того, вона пробувала скерувати їхню силу та могутність у необхідному їй руслі: «Ціль давньої української віри, як і в інших народів, була практична, а в основі давнього українського поганства був людський егоїзм. Давній український народ боготворив світлі небесні сили, годив темним силам, щоб пригорнути до себе ласку неба, щоб присилувати всі сили служити його егоїстичним цілям. Люди молились небу, щоб прогнати од себе холод, хмари, негоду» [4, с. 4]. Зважаючи на множинність природних явищ, які впливали на життєвий побут середньовічної людини, цілком логічно видається наявність у його віруваннях широкого пантеону богів, кожен із яких асоціювався з окремим природним явищем і опікувався однією із сфер людського життя. Так, бог грому, блискавки та дощу називався Перуном, він же був покровителем хліборобства, військової справи. Богом неба та сонця був Сварог (опікувався ремеслами, родинним життям). Продовжувачем його справи вважався Дажбог – опікун усього народу, бог достатку. До пантеону входили також Хорс (божество місяця), Мокош (богиня життєдайної вологи, покровителька жіночих ремесел), Стрибог (володар вітрів) та Велес (бог багатства та достатку, покровитель мистецтв та торгівлі).

На противагу язичницькому багатобожжю християнство визнавало владу та силу єдиного Бога – субстанції небаченої, недосяжної, ідеальної. Він усе бачить і все знає, має необмежену силу і може карати «грішників» за будь-який проступок за життя і після смерті, посилаючи пекельні муки. Смысл життя язичники пов'язували з колообігом життя у природі: «У річному коловороті хлібороб спостерігав певну закономірність, усвідомлення якої вело його до виділення періодів річного циклу, що повторювались. Виробничокалендарні цикли утворювались із послідовних дат праці в полі й вдома і супровод-

жувались релігійними святами і обрядами, магічними діями, забобонними прикметами, повір'ями, звичаями, багато з яких походили від первісної віри в залежність людини від надприродних сил» [3, с. 128]. Людина спостерігала за природою і усвідомлювала, що та ніколи не припиняє свого розвитку: після зими обов'язково приходить весна, після весни – літо. Як би не змінювалось людське життя, а на зміну літу приходить осінь, за нею – зима. Людина будувала ритм своєї діяльності відповідно до природного ритму і вбачала у цьому сенс свого життя: «Як немає зупинки у природному розвитку, так немає її і в людському житті, на що вказує досить розвинутий у слов'ян культ предків. Осідлі племена вбачали смисл свого життя у циклічній (відповідно до природного річного циклу) господарської діяльності і відродженні (генерації) свого роду; смерті вони не боялися; не було в них страху і перед богами, серед яких були й «домашні»; людина відчувала себе часткою природи, тому і намагалася вести себе природно, перебуваючи в гармонії з навколишнім середовищем; система оберегів, оберегальних словесних формул забезпечувала від проявів злих сил; уявлення про добро і зло лежало в координатах природного, конкретно-чуттєвого світу, де співіснували світлі і темні сили; цей світ і той світ уявно розміщувався на одній площині, розділеній «горами високими, ріками широкими, морями глибокими» [1, с. 179]. Язичницька традиція сповідувала любов до життя, визнавала його найвищою цінністю, тому людина найперш прагнула задовольнити потреби, які є гарантом її продуктивної життєдіяльності, в тому числі потребу в їжі та відтворенні свого роду. На противагу язичництву християнство вбачало смисл життя у підготовці до «царства Божого», тобто «знецінювало і зневажало земне життя людини, її земні діяння, та й саму людину, інфікувавши її міфом про одвічну гріховність. Замість природного життя пропонується антиприродний аскетизм, умертвіння плоті, постійний страх перед Богом, невідворотність покари за гріх, якого конкретна людина не вчинила» [1, с. 179]. Людина народжена від гріха і за суттю своєю уже є гріховною, тому все життя мусить спокутувати вселюдську провину, утримуватись від усіляких речей, які приносять задоволення – смачна їжа, любові, веселощі, натомість проводити якомога більше часу в молитві, щоб забезпечити собі прощення після смерті, «на тому світі»: «Якщо язичником часто керували інстинкти голоду і самозбереження, то нова віра вдиралася у свідомість постійним інстинктом страху, а своєрідну компенсаторну функцію в обставинах тотального страху мала обіцянка «вічного блаженства» - правда, за умови дотримання заповідей Божих, бо інакше людину очікував «вогнь пекельний. Християнство хоч і несло гуманістичні ідеали (любов до ближнього, милосердя, рівність між усіма тощо), а проте рабська психологія робить її вразливою для сповідників віри і досить зручною для тих, хто прагне підкорювати, управляти, верховенствувати» [1, с. 179-180].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Примусова християнізація призвела до глибокої психологічної травми – світоглядного роздвоєння, так

званого феномену «двовір'я». Особливістю такого явища став синкретизм основних рис обох релігій. Так, «у свідомості української людини «віра в «єдиного» Бога уживалась з різноманітними повір'ями про чортів, упірив, домових, русалок й іншу «нечисту силу», євангельські заповіді – з віруваннями в чародійство, магію, ворожбу тощо. Образи християнських свят наділялись рисами слов'янських богів (наприклад, Ілля Пророк замінив громовержця Перуна, святі Георгій і Власій – покровителя худоби Велеса іт. Ін.). У народний побут увійшли церковні молитовні формули, що за своїми функціями були близькими до прадавніх заклинань, а у ролі магічних предметів стали використовуватись деякі предмети церковного культу. Фольклор наповнився іменами Христа, Богородиці, святих» [3, с. 128]. Двовір'я міцно вкоренилося у духовному світі українця, передавалося з покоління до покоління, і досі озивається у його світоглядних орієнтирах. Десь глибоко, на рівні архетипного підсвідомого, він пам'ятає період Перуна та Дажбога, коли людина була часткою природи і не боялася

смерті, коли свобода не обмежувалась безумним страхом покарання за «первородний гріх». Разом із тим багатолітня християнська традиція лежить в основі морально-ціннісної сфери сучасного українця і впливає на всі його життєві рішення та установки. Незаперечним залишається факт, що картина світу середньовічного українця і досі містить тісний симбіоз християнської догматики та язичницьких традицій.

Питання релігійної картини світу залишається відкритим та актуальним для нових досліджень у різних галузях знань. Так, доцільним видається з'ясування структурних особливостей релігійної картини світу сучасного українця, виділення чинників, які вплинули на її динаміку або статику в історичному розвитку людства, нез'ясованими залишаються численні зв'язки релігійної картини світу з іншими (філософською, науковою, мовною, культурною та ін.) картинами світу, роль та місце у загальній, родовій – концептуальній картині світу людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус П. Літературна медієвістика. Вибрані студії: У 3-х томах. – Т. 1: Зародження української літератури: Монографія / Петро Білоус. – Житомир, 2011. – 376 с.
2. Костомаров М. Слов'янська міфологія / упор., прим., І. П. Бетко, А. М. Полотай. – К.: Либідь, 1994. – 384 с.
3. Культ і побут населення України: Навч. посібник / В. Наумко, Л. Артюх, В. Горленко та ін. – К.: Либідь, 1991. – 232 с.
4. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 88 с.
5. Повесть времєних літ: Літопис (За Іпатським списком) / [пер. з давньоруської, післяслово, комент. В. Яременка]. – К.: Рад. письменник, 1990. – 558 с.

REFERENCES

1. Bilous, P. (2011). *Literaturna mediievistyka. Vybrani praci. Zrozhdzhennia ukrainskoi literatury. Monografiia [Literature medieval. Chosen works: 3 t.] –V.1: Origin of Ukrainian literature Monography.* Zhytomyr [in Ukrainian].
2. Kostomarov, M. (1994). *Slovianska mifologiiia [Slavonic mythology]*. I. Betko, A. Polotai (Eds.). Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
3. Naumko, V., Ariukh, L., Horlenko, V. (1991). *Kult i pobut naseleennia Ukrainy. Navch. posibnyk [Cult and way Ukrainians: Educational manual]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
4. Nechui-Levytskyi, I. (1993). *Svitogliad ukrainskogo narodu. Eskiz ukrainskoi mifologii. [World vies of Ukrainians. Sketh of Ukrainian mythology]*. Kyiv: AT «Oberehy» [in Ukrainian].
5. *Povist vremianuh lit: Litopys (Ipatskyi spysok)*. (1990) (V. Yaremenko, Trans). Kyiv [in Ukrainian].

6. Рапов О. Русская церковь в IX - первой трети XII в. Принятие христианства. – М.: Высшая школа, 1988. – 416 с.
7. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии \ Сергей Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2007. – 713 с.
8. Сила м'кого знака, або повернення Руської правди / За загальною редакцією Лариси Івашиної. – К.: ПрАТ «Українська прес-група», 2011. – 800 с.
9. Чижевський Д. Історія української літератури / Дмитро Чижевський. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 568 с.
10. Чупин Г. Русь и религия / Георгий Чупин. – Харьков: Литера Нова, 2011. – 180 с.
11. Щербань Є.А. Огляд теоретичних досліджень структури та типологій картини світу людини // доступ до ресурсу – <http://psych.kiev.ua>.

6. Rapov, O. (1988). *Russkaia tserkov v IX- pervoi tretii XII v. Priniatiie hristianstva. [Russian church during IX– XII c.. Adopting Christianity]*. Moscow: Vysshiaia shkola [in Russian].
7. Rubinshtein, S.L. (2007). *Osnovy obschei psihologii. [Basics of general psychology]*. Saint Petersburg: Piter [in Russian].
8. Ivanyshyna, L. (Eds.). (2011). *Syla miakogo znaka abo povernennia ruskoi pravdy. [Power of Russian letter or return of Russian truth]*. Kyiv: PrAT «Ukrainska pres-grupa» [in Ukrainian].
9. Chyzhevskiy, D. (2008). *Istoria Ukrainskoi literatury [History of Ukrainian literature]*. Kyiv: VTS «Akademiia» [in Ukrainian].
10. Chupin, G. (2011). *Rus i religiia [Rus' and religion]*. Kharkov: LiteraNova [in Russian].
11. Scherban, Ye. *Ogliad teoretichnyh doslidzhen struktury ta typologii kartyny svitu liudyny. [A. Review of*

theoretical researches on strukture and typology of person's worldview]. Received from – [http:// psyh.kiev.ua](http://psyh.kiev.ua). [in Ukrainian].

К. А. Марчук

РЕЛИГИОЗНАЯ КАРТИНА МИРА «СРЕДНЕВЕКОВОГО УКРАИНЦА»

В статье раскрыты особенности религиозной картины мира «средневекового украинца», охарактеризованы противоречия, вызванные изменением религии. Обоснованно причины и последствия принятия христианства как государственной религии в Киевской Руси. Раскрыта суть феномена двоеверия в мировоззрении средневекового человека.

Ключевые слова: картина мира, религиозная картина мира, мировоззрение, язычество, христианство.

К. А. Marchuk

THE RELIGIOUS WORLD VIEW OF THE «MEDIEVAL UKRAINIAN»

The article reveals the peculiarities of the religious worldview of the “medieval Ukrainian”, there we analysed contradictions which are caused by the change of religion. Grounded causes and consequences of the adoption of Christianity as the state religion in Kievan Rus. It was showed the essence of the phenomenon of dual faith in the worldview of medieval person. The worldview known as a complex of some inner experiences, feelings, which imposed personal meanings, so images of surrounding world appear in individual interpretation of the subject. As for the religious world view where because of categorically compliance of clear truths, system of rules, what are dictated by this or that religion, we can speak about the common religious world view axis, the religious picture of whole epoch. Substantial changes in the religious world view of inhabitant of Kyiv Rus in X century happened as a result of adopting Christianity by prince Volodymyr in 988, acceptance of it as only state religion, forced mass implanting of Christianity. Although this step is acknowledged by researchers of “Ukrainian” Middle Ages rather as political (recognition of Kyiv Rus on the world arena, in the circle of other Christian states), and implanting of Christianity of that time is interpreted as a powerful mean of influence on a local population with the purpose of political, economic and social obedience, however nobody denies the powerful influence to world view of such state policy. Forced implanting of Christianity caused deep psychological trauma – worldview split, the so-called phenomenon of “dual faith”. The peculiarity of this phenomenon became the syncretism of main features of both religions. As paganism was archetypically close and organic for the native population of Kiev Rus, but Christianity just the opposite was strange and incomprehensible, official power so was not able to change the method of understanding of the world by old Ukrainians. Dual faith is firmly rooted in the spiritual world of Ukrainian, handed down from generation to generation, and still speaks in his worldview orientations. The irrefutable fact remains, that the religious worldview of the “medieval Ukrainian” until now contains close symbiosis of Christian dogmatics and pagan traditions.

Keywords: worldview, the religious worldview, conciseness, Christianity.

Подано до редакції 10.04.2014